

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v6.2025.19>*А. А. Страшок**orcid.org/0000-0003-2636-4024**доктор філософії в галузі права,**доцент кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ПРИВІЛЕЙ РОДИННИХ ВІДНОСИН ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ СВИДОЦЬКОГО ІМУНІТЕТУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Постановка проблеми. Одним з процесуальних джерел доказів, які закріплені ст. 84 КПК України, є показання під якими розуміються відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин, що мають значення для кримінального провадження. Як бачимо, одним із суб'єктів кримінального процесу, в результаті допиту якого утворюється таке джерело доказів як показання є свідок, який є одним із важливих суб'єктів кримінального процесу, які здійснюють функцію сприяння кримінальному провадженню, і відіграє важливе значення в доказовій діяльності, оскільки, іноді, саме його показання можуть стати вирішальними для ухвалення обвинувального чи виправдувального вироку.

Згідно КПК України, давання показань свідком є його обов'язком, який за наявності свідоцького імунітету в основі якого лежить певний привілей, може бути звільнений від нього і це, в свою чергу, не вважається порушенням законодавства, а обумовлено його статусом (стосунками) з учасниками кримінального провадження і інформацією, яку він повинен повідомити. Аналіз кримінального процесуального законодавства дає можливість дійти до висновку, що таких привілеїв є чимало, однак метою цієї наукової роботи є дослідження певних питань застосування привілею родинних відносин як одного з видів свідоцького імунітету, зокрема щодо кола близьких родичів та членів сім'ї на яких поширюється дія даного привілею, термінів існування привілею родинних відносин та сутності інформації, яка підпадає під привілей подружжя (і загалом привілеїв родинних відносин).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітленням питання свідоцького імунітету та привілеїв, які лежать в його основі, займалися такі вчені як М. В. Харітонова, В. А. Завтур, В. В. Навроцька, О. В. Чепель та інші. Проте, все ж деякі питання є не достатньо досліджені, що обумовило необхідність даного наукової роботи.

Виклад основного матеріалу. Для кращого розуміння читача, перш ніж перейти до дослідження питання привілею родинних відносин, вважаємо за необхідне висвітлити поняття свідоцького імунітету та його різновиди.

Одним із різновидів імунітетів в кримінальному провадженні загалом є свідоцький імунітет, до розуміння якого, на даний час, у науці кримінального процесуального права склалися різні підходи. Так, В. Нор пропонує називати інститут не «імунітетом свідків», а «частковим імунітетом свідків», з огляду на те, що йдеться не про повний імунітет свідків, а про частковий або усічений. «Особи, які звільняються від відповідальності за відмову давати показання, не мають таких характеристик діяльності, якими володіють посадові особи, тобто такі якості, як важливість, значущість, незалежність. Тому вони мають право мати лише свого роду усічений, частковий імунітет, що звільняє їх від відповідальності за відмову давати показання як свідків. Він призначений для забезпечення дотримання морально-етичних норм» [1]. На думку М. В. Харітонової, імунітет свідка – це сукупність правил, які звільняють певні групи свідків від обов'язку давати показання у кримінальному провадженні, а також звільняють від обов'язку свідка свідчити проти себе самого [2, с. 248].

Загалом, свідоцький імунітет полягає у звільненні в передбачених законом випадках особи від давання показань в якості свідка, при цьому обов'язково підлягає врахуванню відповідне положення та цінність особи, яке вона займає в суспільстві загалом чи в певній його частині поза межами кримінального провадження (вид професійної діяльності, родинні стосунки тощо). Врахування цього чинника у кримінальному провадженні забезпечує дотримання балансу публічних і приватних інтересів та ефективне виконання його завдань.

Однак, як зазначається в науковій літературі, правовий (в тому числі й свідоцький) імунітет не має і не повинен мати абсолютного характеру. У низці випадків він може бути відмінений, обмежений або від нього може відмовитись особа, яка ним володіє.

Вважаємо, що для правильного розуміння сутності свідоцького імунітету важливим є його класифікація. За критерієм можливості відмовитись від наданого імунітету, в доктрині, за звичай, виділяють два його види, які називаються по-різному: обов'язковий і факультативний, загальний і спеціальний, безпосередній та опосередкований, бе-

зальтернативний і альтернативний. Саме остання назва, на наш погляд, є найбільш вдалою, оскільки підкреслює сутність того чи іншого виду імунітету та критерію, який лежить в основі їх виділення.

Безальтернативний імунітет свідка має місце у випадках, коли закон передбачає неможливість його допиту, навіть у випадках, коли він бажає дати показання. Відповідно до ч. 2 ст. 65 КПК не можуть бути допитані як свідки (наділені безальтернативним свідочьким імунітетом):

1) захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника;

2) адвокати – про відомості, які становлять адвокатську таємницю;

3) нотаріуси – про відомості, які становлять нотаріальну таємницю;

4) медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя особи – про відомості, які становлять лікарську таємницю;

5) священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;

6) журналісти – про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації;

7) судді та присяжні – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, ухвали;

8) особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні, – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з участю в укладенні та виконанні угоди про примирення;

9) особи, до яких застосовані заходи безпеки, – щодо дійсних даних про їх особи;

10) особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, – щодо цих даних;

11) експерти – щодо роз'яснення наданих ними висновків.

Згідно з ч. 3 ст. 65 КПК особи, передбачені пунктами 1-5 процитованої вище ч. 2 ст. 65 КПК з приводу зазначених довірених відомостей можуть бути звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, що довірила їм ці відомості, у визначеному нею обсязі. Таке звільнення

здійснюється у письмовій формі за підписом особи, що довірила зазначені відомості.

Тут доцільно зауважити, що ч. 4 ст. 65 КПК передбачає, що не можуть бути допитані як свідки також і працівники дипломатичних представництв – без згоди представника дипломатичної установи. З нашого погляду, це положення і вказаних осіб доцільно відносити до першого виду імунітету (безальтернативного), щодо якого також передбачена можливість звільнення від обов'язку зберігати відому інформацію, лише не особою, яка її довірила (хоча в окремих випадках не виключено, що предметом допиту може бути саме така інформація), а установою, з якою вона перебуває у трудових відносинах.

Альтернативний імунітет свідка має місце тоді, коли закон передбачає можливість вибору скористатися ним чи відмовитись від давання показань й не нести за це відповідальності. Праву відмови від свідчення кореспондує обов'язок суб'єктів, які здійснюють кримінальне провадження, звільнити від цього. Альтернативним імунітетом відповідно до чинного КПК володіють:

1) особа якщо її пояснення, показання можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею чи її близькими родичами та членами сім'ї кримінального правопорушення (ст. 18);

2) особи, які мають право дипломатичної недоторканності (ч. 4 ст. 65 КПК)

3) особи, які користуються привілеями та імунітетами відповідно до Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи (стаття 1 Шостого протоколу до цієї угоди передбачає, що такими особами є судді, їхні дружини та малолітні діти. Ці особи користуються привілеями та імунітетами, звільненнями та пільгами, які надаються дипломатичним представникам відповідно до міжнародного права [3].

Як вже зазначалося, в основі кожного з видів свідочького імунітету лежить певний привілей. В свою чергу, привілей родинних відносин належить до альтернативного імунітету свідка, сутність якого полягає в тому, що особа має право відмовитись повідомляти будь-яку інформацію, яка стосується близьких родичів чи членів сім'ї. В основі цього привілею лежить така загальна засада кримінального провадження, як невтручання у приватне (особисте і сімейне) життя (ст. 15 КПК), яка випливає зі ст. 63 Конституції України, відповідно до якої особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом [4]. Крім того, цей привілей ґрунтується і на святості почуттів кохання, прив'язаності, кровного споріднення, які існують між людьми. Такі почуття не повинні приноситись у жертву інтересам правосуддя, що може призведе-

сти як до лжесвідчень, так і до тяжкої необхідності викриття близької людини у вчиненні кримінального правопорушення.

Погоджуємося з О. В. Чепелем, який зазначає, що в рамках кримінального процесу, де переслідується мета з'ясування істини, важливо враховувати людський чинник. Держава розуміє, що примушування близьких родичів та членів сім'ї підозрюваного, обвинувачуваного до давання показань може викликати емоційний стрес, внутрішній конфлікт, призвести до руйнації сімейних і родинних зв'язків, що негативно сприйметься як окремими людьми, так і суспільством загалом. З огляду на це, вітчизняний законодавець відповідально підійшов до питання прав та обов'язків свідка. Він виходить із того, що процесуальні норми повинні приділяти особливу увагу балансу між дотриманням прав та законних інтересів свідків і забезпеченням об'єктивного, всебічного та повного розгляду кримінального провадження, яке багато в чому залежить від наявних в провадженні показань. У результаті, збереження балансу між досягненням істини у кримінальному процесі та повагою до родинних і сімейних зв'язків між свідком та підозрюваним, обвинуваченим, є важливим завданням для сучасної системи правосуддя [5, с. 134-135].

Варто зазначити, що під час дослідження даного привілею в аспекті розгляду процесуального статусу свідка у кримінальному провадженні виникає декілька питань, які полягають у наступному.

Перше, щодо кола близьких родичів та членів сім'ї. Пункт 1 ч. 1 ст. 3 КПК передбачає, що близькими родичами та членами сім'ї є: чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Якщо проаналізувати процитований вище перелік, то варто відзначити, що до нього включені, як правило, представники прямої лінії споріднення. Бічна лінія споріднення представлена лише рідними братом та сестрою. Такий підхід, на нашу думку, уявляється є не зовсім вірним. Адже держава свою позицію щодо міцності родинних зв'язків між представниками бічної лінії споріднення висловила у Сімейному кодексі, заборонивши між ними шлюби і включивши до кола таких осіб не тільки рідних братів і сестер, а й двоюрідних, а також рідних тітку, дядька, племінника, племінницю (ч. 3 ст. 26 СК України).

Причиною заборони шлюбів між зазначеною категорією осіб є не лише традиції, які склались

в правовому середовищі держави, а й раціональне обґрунтування недоцільності подібного роду відносин. Коментуючи цю ситуацію І. Дмитрієва зазначає, що у сучасному суспільстві шлюби між двоюрідними родичами – явище, яке не настільки часто зустрічається. Однак ставлення до цього явища у різних народностей – різне. У багатьох країнах Азії, а також у невеликих поселеннях, мешканці яких практично не взаємодіють з рештою суспільства, шлюби між двоюрідними або вітаються, або є практично неминучими. Юридичних заборон на такі шлюби не існує і в Європі. А ось в Америці двоюрідні брат і сестра далеко не завжди можуть офіційно стати чоловіком і дружиною, оскільки в 24 американських штатах такі шлюби заборонені, а ще в 7 штатах можливі, але при виконанні обов'язкових умов, наприклад, проходження генетичної експертизи. Саме тому шлюби між двоюрідними родичами повинні бути схвалені з медичної точки зору. Звичайно, до кінця виключити можливість збігу двох однаково змінених генів не можна, але знизити ризик виникнення у потомства генетичних захворювань і аномалій все ж можна. У процесі бесіди з потенційними батьками генетики ретельно досліджують захворюваність кількох попередніх поколінь, встановлюють відсоток спадкових захворювань, а також визначають характер спорідненості між чоловіком і жінкою. За результатами таких генетичних досліджень визначається, наскільки велика ймовірність появи потомства з генетичними відхиленнями [6].

Наведене висловлювання свідчить про те, що ступінь спорідненості двоюрідних братів і сестер, рідних тітки, дядька, племінника, племінниці є досить великим на кровному та генетичному рівнях. Також слід відзначити, що в Україні між перерахованими родичами досить часто мають місце тісні родинні стосунки для того, щоб вважати їх близькими родинними з точки зору кримінальної процесуальної діяльності. Саме тому, вважаємо, що можна підтримати окремих науковців, які пропонують розширити перелік близьких родичів та членів сім'ї в п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК за їх рахунок. Такий крок буде сприятиме збереженню родинних стосунків між близькими родичами та членами сім'ї.

Друге, щодо термінів існування привілею родинних відносин (подружжя зокрема). В окремих країнах (приміром Англія) існує прецедентна практика щодо вузького тлумачення цього привілею, відповідно до якої він перестає існувати по закінченню шлюбу, тобто не поширюється на осіб, які розлучені, вдів та вдівців.

Для прикладу, Ганенко І. С. зауважує, що «моральні аспекти, які покладено в основу інституту імунітету свідка від викриття близьких родичів та членів сім'ї переслідують головну мету – це збере-

ження сталих та нормальних відносин в родинях. Ці відносини можуть піддаватись негативному впливу внаслідок участі одного з представників родини в кримінальному провадженні та надання свідчень правоохоронним органам щодо іншого родича, внаслідок чого останній змушений проти його волі залучатись до кримінального провадження або у якості свідка, або, навіть, у статусі підозрюваного/обвинуваченого. Звісно такий стан речей не кращим чином вплине на стосунки між родичами та близькими людьми в окремій сім'ї. Однак, погіршення таких відносин не матиме наслідків, якщо свідчення надаються щодо родича або члена сім'ї, який помер під час кримінального провадження, оскільки він апіорі не може бути учасником кримінального провадження, а тим більше мати процесуальний статус підозрюваного або обвинуваченого з відповідними наслідками цього. При цьому, посилення на норми КПК, які начебто, за буквального тлумаченням дозволяють не надавати свідчення не лише щодо близьких, а й щодо померлих родичів – є звичайною правовою казуїстикою та перекичуванням змісту норм закону» [7, с. 143-144].

З нашого погляду, така позиція є дещо сумнівною. Адже, певні моральні почуття, повага до честі близького родича, відчуття особистої прив'язаності та віри в його добре ім'я не помирають і не зникають разом із ним. Більш того, наслідки давання таких показань можуть гіпотетично вплинути як на особу, яка їх даватиме, так і на інших членів сім'ї (приміром дітей, батьків) та негативно позначитись на їх долі, подальшому житті.

В даному питанні розділяє думку О. В. Чепеля, який зазначає, що разом зі смертю близького родича чи члена сім'ї право свідка відмовитись від давання показань, має бути якщо не скасовано, то обмежено. Слід було б зробити застереження, що свідок зобов'язаний давати показання проти померлого близького родича чи члена сім'ї лише у разі, якщо це буде необхідно для реабілітації інших осіб. Свідок не має права приховувати показання, які можуть мати вирішальне значення для розслідування та забезпечення досягнення цілей кримінального судочинства, особливо в тих випадках, коли інші особи зазнали незаслужених звинувачень, і їх усунення безпосередньо залежить від показань, даних навіть на шкоду померлій особі. Лише таким чином можливе дотримання балансу між публічним та приватним інтересами [5, с. 144].

Третє, щодо сутності інформації, яка підпадає під привілей подружжя (і загалом привілей родинних відносин). У вітчизняній літературі це питання майже не досліджувалось. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне проаналізувати, яким же чином воно вирішується в інших країнах. Досить показовим і таким, що може бути запозичений

є досвід США, в яких доктриною та судовою практикою розроблені певні вимоги до інформації для того, щоб на неї поширювався привілей. Такими вимогами, зокрема, є:

- інформація повинна стосуватися шлюбних відносин (привілей подружжя не надається щодо іншої інформації, якою вони обмінювалися, приміром щодо ведення бізнесу);

- інформація повинна бути конфіденційною. Якщо інформація подружжям була комусь розкрита, то вона втрачає властивість конфіденційності. Тримачами привілею є обидва з подружжя. Тому, коли один з них відмовився від привілею, інший може продовжувати на ньому наполягати. Саме тому інформація продовжує залишатися конфіденційною, якщо один із подружжя її розголосив без згоди на те іншого;

- обмін інформацією повинен відбуватись між подружжям під час шлюбу. Деякі суди США надають такий привілей і на підставі знаходження в цивільному шлюбі, інші визнають тільки зареєстрований шлюб (відзначимо, що в Україні це питання вирішено законодавчо, оскільки в процитованому п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК чітко визначається, що закон до числа близьких родичів та членів сім'ї відносить і осіб, які «спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі»). Обмін інформацією між подружжям може здійснюватись як вербально, в письмовій або у формі дій;

- обмін інформацією повинен ґрунтуватись на довірі, а не на будь-якій іншій основі, приміром на примусі під час вчинення злочину. Привілей подружжя не діє при розгляді справ про злочини, вчиненні одним із подружжя відносно іншого, а також відносно дітей.

Вважаємо, що дані вимоги до інформації є більш ніж достатніми для того, щоб на неї поширювався вказаний привілей, оскільки вони повною мірою відображають його сутність та визначають суттєві умови, яким вона (інформація) повинна відповідати.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що свідочий імунітет є важливим інструментом забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, який надається не в особистих інтересах відповідних осіб, а з метою реалізації цілого комплексу конституційних прав. Привілей родинних відносин є важливим елементом такої засади кримінального провадження як свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї, який ґрунтується на святості почуттів кохання, прив'язаності, кровного споріднення, які існують між людьми. Вітаємо думку законодавця щодо закріплення даного привілею у кримінальному про-

цесі, так як, вважаємо, що сімейні відносини та цінності не повинні приноситись у жертву інтересам правосуддя, оскільки можуть призвести як до лжесвідчень, що може вплинути на вирішення кримінально-правового спору, так і до тяжкої необхідності викриття близької людини у вчиненні кримінального правопорушення.

Література

1. Нор В. Свідок у кримінальному процесі України: коло осіб, предмет показань та свідоцький імунітет. *Радник: Український юридичний портал*. URL: <http://radnik.info/home/24839--c.html>. (дата звернення 03.12.2025 р.);
2. Харітонова М. В. Імунітет свідків як елемент принципу охорони прав і свобод людини та громадянина у кримінальному судочинстві. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. №3. С. 239-248;
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88 (дата звернення: 01.12.2025 р.);
4. Конституція України: від 28 червня 1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 30. Ст. 141 (дата звернення: 01.12.2025 р.);
5. Чепель О. В. Процесуально-правове становище свідка в кримінальному процесі: стан, проблеми, перспективи вдосконалення: дис. ... докт. філ. в галузі права. Ірпінь, 2024. 202 с.
6. Дмитрієва І. Шлюби між двоюрідними родичами. URL: <http://megasite.in.ua/100297-shlyubi-mizh-dvoyu-ridnimi-rodichami.html>;
7. Ганенко І. С. Імунітети у кримінальному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук. Кривий Ріг, 2020. 199 с.

Анотація

Страшок А. А. Привілей родинних відносин як один із видів свідоцького імунітету у кримінальному провадженні. – Стаття.

У науковій роботі досліджено проблемні питання дії у кримінальному процесуальному праві привілею родинних відносин як одного із видів свідоцького імунітету. Зокрема, надано розуміння сутності свідоцького імунітету та зазначено, що свідоцький імунітет є одним із видів імунітетів, які діють у кримінальному процесі. Досліджено класифікацію свідоцького імунітету за критерієм можливості відмовитись нього і визначено два його види, які, на думку автора, є найбільш вдалим, оскільки підкреслюють сутність того чи іншого виду імунітету та критерію, який лежить в основі їх виділення, а саме безальтернативний і альтернативний. Зроблено висновок, що привілей родинних відносин належить до альтернативного свідоцького імунітету та вказано, що в його основі лежить така загальна засада кримінального провадження як невтручання у приватне (особисте і сімейне) життя (ст. 15 КПК), яка впливає зі ст. 63 Конституції України.

Також в роботі науковцем надано увагу певним прогалинам правового регулювання дії вказаного привілею, а саме щодо кола близьких родичів та членів сім'ї на яких поширюється дія даного привілею, термінів існування привілею родинних відносин (подружжя зокрема) та сутності інформації, яка підпадає під привілей подружжя (і загалом привілей родинних відносин). Зокрема, автором пропонується внести зміни до п. 1 ч.1 ст.

3 КПК України шляхом доповнення переліку близьких родичів та членів сім'ї на яких поширюється дія вказаного привілею за рахунок двоюрідних братів і сестер, рідних тітки, дядька, племінника, племінниці. Також зроблено висновок, що законодавцем не визначено термінів (строків) існування привілею родинних відносин (подружжя зокрема), внаслідок чого автор висловлює підтримку тим науковцям, які зазначають, що моральні почуття, повага до честі близького родича, відчуття особистої прив'язаності та віри в його добре ім'я не помирають і не зникають разом із ним, а тому дія вказаного привілею поширюється на особу і після її смерті. Під час висвітлення питання сутності інформації, яка підпадає під привілей подружжя (і загалом привілей родинних відносин) автором досліджено досвід США та встановлено, яким вимогам повинна відповідати інформація, щоб на неї поширював дію зазначений привілей, а саме: інформація повинна стосуватися шлюбних відносин (привілей подружжя не надається щодо іншої інформації, якою вони обмінювалися, приміром щодо ведення бізнесу); інформація повинна бути конфіденційною; обмін інформацією повинен відбуватись між подружжям під час шлюбу; обмін інформацією повинен ґрунтуватись на довірі, а не на будь-якій іншій основі, приміром на примусі під час вчинення злочину.

Ключові слова: свідок, свідоцький імунітет, привілей, кримінальний процес, відповідальність, показання, близькі родичі та члени сім'ї.

Summary

Strashok A. A. Family relationship privilege as a type of witness immunity in criminal proceedings. – Article.

The scientific work investigates the problematic issues of the operation of the privilege of family relations in criminal procedural law as one of the types of witness immunity. In particular, an understanding of the essence of witness immunity is provided and it is noted that witness immunity is one of the types of immunities that operate in criminal proceedings. The classification of witness immunity according to the criterion of the possibility of waiving it is investigated and two of its types are identified, which, in the author's opinion, are the most successful, since they emphasize the essence of a particular type of immunity and the criterion that underlies their selection, namely, non-alternative and alternative. It is concluded that the privilege of family relations belongs to alternative witness immunity and it is indicated that it is based on such a general principle of criminal proceedings as non-interference in private (personal and family) life (Article 15 of the Code of Criminal Procedure), which follows from Article 63 of the Constitution of Ukraine.

Also in the work, the scientist paid attention to certain gaps in the legal regulation of the action of the specified privilege, namely, regarding the circle of close relatives and family members to whom the action of this privilege applies, the terms of the existence of the privilege of family relations (spouses in particular) and the essence of information that falls under the privilege of spouses (and the privilege of family relations in general). In particular, the author proposes to amend clause 1, part 1, article 3 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine by supplementing the list of close relatives and family members to whom the action of the specified privilege applies at the expense of cousins, relatives of an aunt, uncle, nephew, niece. It is also concluded that the legislator has not defined the terms (terms) of the existence of the privilege of family relations (spouses in particular), as a result of which the author expresses

support for those scientists who note that moral feelings, respect for the honor of a close relative, a sense of personal attachment and faith in his good name do not die and do not disappear with him, and therefore the effect of the specified privilege extends to a person even after his death. While highlighting the issue of the essence of information that falls under the privilege of spouses (and the privilege of family relations in general), the author studied the experience of the USA and established what requirements the information must meet in order for it to be covered by the specified privilege, namely: the

information must relate to marital relations (the privilege of spouses is not granted in relation to other information that they exchanged, for example, regarding business); the information must be confidential; the exchange of information must take place between spouses during the marriage; Information exchange should be based on trust and not on any other basis, such as coercion during the commission of a crime.

Key words: witness, witness immunity, privilege, criminal trial, liability, testimony, close relatives and family members.

Дата першого надходження рукопису до видання: 10.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 21.11.2025

Дата публікації: 31.12.2025